УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС

Науковий журнал

Випуск 1 (8)

Ірпінь ● УДФСУ ● 2022

ISSN 2617-4154
УДК 34:33(477)(08)

Засновник: Університет державної фіскальної служби України
Заснований 2018 року
Продовжуване видання (виходить у міру накопичення матеріалу)
Мови видання: українська, англійська
Свідоцтво про Державну реєстрацію друкованого засобами масової інформації:
Серія КВ № 23215-13055ПР від 22.03.2018
Рекомендовано до друку та поширення через мережу «Інтернет» рішенням Вченої ради
Державного податкового університету (протокол № 11 від 30.06.2022)

Редакційна колегія: д-р юрид. наук, професор *В. В. Топчій* (голов. ред.); канд. юрид. наук, доцент *О. М. Бодунова* (заст. голов. ред.); д-р юрид. наук, с.н.с. *Н. Б. Новицька* (заст. голов. ред.); канд. юрид. наук, доцент *Н. А. Лугіна* (відп. секретар); д-р юрид. наук, доцент, *Ю. І. Аністратенко*; д-р юрид. наук, професор *В. Т. Білоус*; д-р юрид. наук, професор *С. В. Бобровник*; д-р юрид. наук, професор *О. Г. Боднарчук*; д-р юрид. наук, професор *Л. М. Касьяненко*; д-р юрид. наук, професор *О. Є. Костюченко*; д-р юрид. наук, професор *Н. А. Литвин*; д-р юрид. наук, професор *Т. О. Мацелик*; д-р юрид. наук, професор *Н. В. Никитченко*; д-р юрид. наук, професор *А. М. Новицький*; канд. юрид. наук, доцент *Л. В. Омельчук*; д-р юрид. наук, професор *О. П. Рябченко*; д-р юрид. наук, доцент *Ю. Ю. Рябченко*; д-р юрид. наук, професор *П. В. Цимбал*; д-р юрид. наук, професор *І. В. Чеховська*; д-р юрид. наук, професор *А. Є. Шевченко*; д-р юрид. наук, професор *Асар Іса огли Садигов* (Азербайджан).

Ірпінський юридичний часопис : науковий журнал / редкол. : В. В. Топчій (голов. ред.) та ін. – Ірпінь : Університет державної фіскальної служби України, 2022. – Випуск 1 (8). – 230 с. – (Серія : право).

У виданні вміщені наукові статті, присвячені актуальним проблемам юридичної науки та практики.

Науковий журнал започатковано з метою опублікування результатів наукових досліджень проблем правової науки, теоретико-прикладних проблем правового забезпечення фіскальної політики держави, удосконалення законодавства та правозастосування.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та всіх, хто цікавиться проблемами теорії права та правозастосування.

Науковий журнал індексується в Google Scholar,

Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського.

Розміщений на відкритій інформаційній платформі OJS Державного податкового університету.

DOI (digital object identifier) – цифровий індикатор об’єкта привласнюється науковим статтям видання.

Редакція журналу веде систематичну роботу із включення наукового видання до міжнародних електронних бібліотек, каталогів та наукометричних баз даних з метою входження в світовий науковий інформаційний простір, підвищення рейтингу журналу та індексів цитування його авторів. Наразі редколегія провадить роботу щодо входження збірника у Scopus та Web of Science.

Адреса редакційної колегії:
Україна, 08201, Ірпінь, Київська обл., вул. Університетська, 31,
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

Використання опублікованих у збірнику матеріалів дозволяється за умови обов’язкового посилання на джерело інформації.

У разі посилання на матеріали збірника наукових праць «Ірпінський юридичний часопис» потрібно використовувати транслітеровану назву «Irpinskyi yurydychnyi chasopys», або «Irpin legal chronicles».

© Університет ДФС України, 2022

UNIVERSITY OF THE STATE FISCAL SERVICE OF UKRAINE

IRPIN LEGAL CHRONICLLES

The Scientific Journal

Issue 1 (8)

Irpin ● USFSU ● 2022

ISSN 2617-4154
UDC 34:33(477)(08)

Founder: University of the State Fiscal Service of Ukraine
The scientific journal «Irpin legal chroniclles» was founded in 2018

Continued edition (released with the accumulation of material)
Languages of edition: Ukrainian, English

The certificate of state registration of the printed mass media:
KV № 23215-13055PR, 22.03.2018

Recommended for printing and Internet distribution by the decision of the
Academic Council of the State Tax University (protocol № 11, 30.06.2022)

Editorial Board: Dr., Professor *V. V. Topchiy* (Editor-in-chief); Ph.D. in Law, Docent *O. M. Bodunova* (deputy Ed.); senior researcher *N. B. Novytska* (deputy Ed.); Ph.D. in Law, Docent, *N. A. Lugina* (co-ed.); Dr., Associate Professor, *Yu. I. Anistratenko*; Dr., Professor *V. T. Bilous*; Dr., Professor *S. V. Bobrovnik*; Dr., Professor *O. G. Bodnarchuk*; Dr., Professor *L. M. Kas'yanenko*; Dr., Professor *O. E. Kostyuchenko*; Dr., Professor *N. A. Lytvyn*; Dr., Professor *T. O. Matselyk*; Dr., Professor *N. V. Nikitchenko*; Dr., Professor *A. M. Novytsky*; Ph.D. in Law, Docent *L. V. Omelchuk*; Dr., Professor *O. P. Ryabchenko*; Dr., Associate Professor *Yu. Yu. Ryabchenko*; Dr., Professor *P. V. Tsymbal*; Dr., Professor *I. V. Chekhovska*; Dr., Professor *A. Eu. Shevchenko*; Dr., Professor *Asar Isa ogly Sadygov* (Azerbaijan).

Irpin legal chroniclles : The Scientific Journal / Editorial Board : V. V. Topchiy (Editor-in-chief) and others. – Irpin : University of the State Fiscal Service of Ukraine, 2022. – Issue 1 (8). – 230 p. – (Series : Law).

The edition contains scientific articles devoted to the actual problems of legal science and practice.

The scientific journal was founded with the purpose of publishing the results of researches on problems of legal science, theoretical and applied problems of legal provision of the state fiscal policy, improvement of legislation and law enforcement.

The journal is intended for researchers, lecturers, postgraduates, students and anyone who is interested in law theory and law enforcement.

The Scientific Journal is indexed by Google Scholar,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine.

The scientific journal is located on the open information platform OJS of the State Tax University.

DOI digital object identifier is assigned to the scientific articles of the edition.

The editorial board carries out systematic work on integration of the scientific edition to the international electronic libraries, catalogs and scientometric databases with the purpose of entering the world scientific information space, increasing the rating of the journal and the citation indices of its authors. The editorial board is currently working on the inclusion of the scientific journal in Scopus and Web of Science.

Address of the editorial board:
31, Universitetskaya str., Irpin, Kyiv region, Ukraine, 08201
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

The use of the materials published in the journal is allowed in case of obligatory referring to an information source.

Referring to the materials of the scientific journal «Irpin legal chroniclles» one must use the transliterated title «Irpinskyi yurydychnyi chasopys» or «Irpin legal chroniclles».

© University of the SFS of Ukraine, 2022

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права; конституційне право

Мацелик М. О., Бинюк Н. М., Санжарова Г. Ф.
Середньовічне церковне судочинство: цивільний та кримінальний процеси 9

Санжаров В. А., Павлюх О. А.
Болонська правова школа у XII столітті. Внесок декретистів
у створення системи західноєвропейського церковного права..... 21

Цивільне право і цивільний процес; трудове право;
сімейне право; міжнародне приватне право

Драпушко Р. Г., Горінов П. В., Філик Н. В.
Шляхи реформування системи охорони інтелектуальної власності
в контексті військових загроз..... 32

Миколаєць В. А.
Стан правової регламентації застосування технологій штучного інтелекту 42

Минюк О. Ю., Зінюк І. В.
Актуальні проблеми трудового законодавства України
та інституту трудового права 52

Никитченко Н. В., Роженюк О. О.
Поняття корпоративного договору та його особливостей..... 61

Чеховська І. В.
Зарубіжний досвід правового регулювання застосування спеціалізованого
санітарного транспорту в умовах поширення COVID-19..... 70

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Аністратенко Ю. І., Мартинюк А. Р.
Функції податкового права, особливості та способи
їх реалізації в умовах сьогодення..... 80

Бессарабова В. М.
Моделі адміністративно-правового регулювання діяльності підприємств
з державною часткою власності в іноземних державах..... 88

Гарбінська-Руденко А. В., Щербакова В. А.
Правові проблеми в оподаткуванні будівель промисловості
податком на нерухоме майно 100

Глух М. В., Анісімова М. Ф.
Зарубіжний досвід нормативно-правового регулювання
ринків фінансових послуг..... 108

Новицька Н. Б., Петрик В. М., Кудико В. М.
Дезінформування як засіб ведення інформаційної війни
російської федерації проти України 118

Пунда О. О., Арзянцева Д. А., Лучковська С. І.
Концепція фінансової відповідальності та застосування програм добровільного розкриття доходів (податкової амністії) 131

Господарське право; господарське процесуальне право

Аністратенко Ю. І., Лико Ю. В.
Правове регулювання припинення суб'єктів господарювання 142

Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Бодунова О. М.
Кримінологічна характеристика особи, що вчиняє кримінальні правопорушення у сфері інформаційних технологій 151

Забарний М. М., Вітюк Д. Л.
Щодо соціально-правового розуміння кримінологічного аналізу злочинності 160

Курилич М. Я.
Альтернативні способи вирішення кримінально-правових конфліктів: теоретичні і правові основи 167

Лопащук Д. І.
Стан доктринального дослідження проблеми кримінально-правової охорони зовнішньоекономічної діяльності 175

Топчій В. В., Задерейко С. Ю.
Характеристика особи, що вчиняє корупційні кримінальні правопорушення 183

Чайковський Д. З.
Кримінологічні аспекти запобігання злочинності, пов'язаної з використанням безготівкових активів (криптовалюти) 192

Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Бородій І. В., Топчій В. В.
Правова природа і зміст права на захист учасників кримінального провадження 200

Дідківська Г. В., Ільченко С. Ю.
Проблеми здійснення кримінального провадження окремих корисливих кримінальних правопорушень під час військової агресії 207

Кузьменко О. В., Січко Н. П.
Методика розслідування колабораційної діяльності 215

Лазебний А. М.
Значення дактилоскопії у криміналістиці на сучасному етапі 222

CONTENTS

Theory and history of state and law; constitutional law

Macelyk M., Binuk N., Sanzharova G.
Medieval church judiciary: civil and criminal processes 9

Pavlyuh O., Sanzharov V.
Bologna law school in the XII century. The contribution of decretists in creating a system of western european ecclesiastical law 21

Civil law and civil procedure; family law; international private law

Drapushko R., Gorinov P., Filik N.
Ways to reform the system of intellectual property protection in the context of military threats 32

Mykolaiets V.
Status of legal regulations of application of artificial intelligence technologies 42

Myniuk O., Ziniuk I.
Actual problems of labor law of Ukraine and the institute of labor law 52

Nikitchenko N., Rozheniuk O.
The concept of corporate agreement and its features 61

Chekhovska I.
Foreign experience of legal regulation of application of specialized sanitary transport in the conditions of COVID-19 dissemination 70

Administrative law and process; financial law; informational law

Anistratenko J., Martunuk A. R.
Functions of tax law, features and methods of their implementation in today's conditions 80

Bessarabova V.
Models of administrative and legal regulation of activities of enterprises with the state part of the property in foreign states 88

Harbinska-Rudenko A., Scherbakova V.
Legal problems in the taxation of industrial buildings with tax on real estate 100

Gluh M., Anisimova M.
Foreign experience in regulatory regulation of financial services markets 108

Novitskaya N., Petryk V., Kudiko V.
Misinformation as a means of waging an information war between the Russian Federation and Ukraine 118

Punda O., Arziantseva D., Luchkovska S.
The concept of financial responsibility and the application of voluntary income disclosure programs (tax amnesty) 131

Commercial law; economic procedural law

Anistratenko J. I., Luko J. V.
Legal regulation of termination of business entities 142

Criminal law and criminology; Penal law

Bodunova O.
Criminological characteristics of a person committing criminal offenses in the field of information technologies 151

Zabarniy M., Vitiuk D.
On socio-legal understanding of criminological analysis of crime 160

Kurylych M.
Alternative ways of resolving criminal conflicts: theoretical and legal bases 167

Lopashchuk D. I.
State of the doctrinal study of the problem of criminal law protection of foreign economic activity 175

Topchiy V., Zadereiko S.
Characteristics of a person committing corruption criminal offenses 183

Chaikovskyi D.
Criminological aspects of crime prevention related to the use of non-cash assets (cryptocurrency) 192

Criminal procedure and criminalistics; forensic examination; operational-search activity

Borodiy I., Topchiy V.
Legal nature and content of the right to protection of participants in criminal proceedings 200

Didkovska G., Il′chenko S.
Problems of criminal proceedings for certain mercenary criminal offenses during military aggression 207

Kuzmenko O., Sichko N.
Methods of investigating collaboration activities 215

Lazebny A.
The importance of dactyloscopy in criminal science at the present stage 222

УДК 343.918.1
DOI 10.33244/2617-4154.1(8).2022.183-191

В. В. Топчій,
д-р юрид. наук, професор,
заслужений юрист України,
Державний податковий університет
e-mail: tv1959@ukr.net
ORCID ID 0000-0003-4596-6469;
С. Ю. Задерейко,
канд. юрид. наук,
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
e-mail: zadereikosvitlana@gmail.com
ORCID ID 0000-0002-0336-0023

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ, ЩО ВЧИНЯЄ КОРУПЦІЙНІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

У статті охарактеризовано за всіма ознаками особу, що вчиняє корупційні кримінальні правопорушення. Актуальність обраної теми дослідження зумовлена тим, що Останніми роками прийнято чимало вітчизняних законів, спрямованих на адаптацію антикорупційного кримінального законодавства до міжнародних стандартів. Це обумовлено суспільною небезпечністю діянь, пов'язаних з наданням та одержанням неправомірної вигоди і поширенням корупції в умовах перехідного періоду розвитку суспільства. Водночас протидія корупційній злочинності вимагає всебічного дослідження вказаного протиправного явища.

Особливо це стосується процесу формування напрямів запобігання кримінальних правопорушень, які вчиняються особами-корупціонерами. Така позиція зумовлена тим, що важка економічна та політична ситуація в Україні потребує ефективного і налагодженого управлінського апарату. Ще до початку війни в нашій державі корупція була однією з перших і нагальних проблем, які потребували вирішення. На сьогодні в умовах агресивної збройної агресії російської федерації щодо України необхідно налагодити державний механізм регулювання всіх напрямів суспільної діяльності для швидкої відсічі ворога. І почати потрібно саме з характеристики осіб, що вчиняють корупційні кримінальні правопорушення, адже, визначивши їх ознаки, можливо сформулювати напрями профілактики цього виду злочинності.

У процесі написання наукової статті використовувалися такі методи: діалектичний – для пізнання окремих процесів, явищ (зокрема, у разі визначення

© Топчій В. В., Задерейко С. Ю., 2022

поняття «кримінологічна характеристика осіб, що вчинили корупційне кримінальне правопорушення»), статистичний – під час аналізу офіційних даних щодо осіб, які вчинили корупційне кримінальне правопорушення; системний – у процесі розгляду типології корупційних злочинців за морально-психологічною ознакою тощо.

Під кримінологічною характеристикою осіб, що вчиняють корупційні кримінальні правопорушення, варто розуміти систему цілісних стійких ознак, властивостей та особливостей соціально-демографічного, морально-психологічного, соціально-рольового характеру, які притаманні і повністю відображають особу, що вчиняє корупційні кримінальні правопорушення.

На основі аналізу наукових праць та офіційної статистики сформульовано кримінологічний портрет особи, що вчиняє корупційні кримінальні правопорушення – це чоловік 30–35 років, що здебільшого займає відповідальне становище на державній службі, має вищу освіту, високий інтелект, постійно удосконалюється, нівелює важливість правових та моральних норм, є психологічно стабільним.

Ключові слова: *корупційні злочинці, ознаки особи злочинця, корупційне кримінальне правопорушення, соціально-демографічні ознаки, морально-психологічні ознаки, соціально-рольові ознаки, корупціонер, злочинність.*

Метою статті є аналіз доктринальних положень, офіційної статистики та формування на основі цього кримінологічної характеристики особи, яка вчиняє корупційні кримінальні правопорушення.

Постановка проблеми. Останніми роками ухвалено чимало вітчизняних законів, спрямованих на адаптацію антикорупційного кримінального законодавства до міжнародних стандартів. Це обумовлено суспільною небезпечністю діянь, пов'язаних з наданням та одержанням неправомірної вигоди і поширенням корупції в умовах перехідного періоду розвитку суспільства. Водночас протидія корупційній злочинності вимагає всебічного дослідження вказаного протиправного явища.

Особливо це стосується процесу формування напрямів запобігання кримінальних правопорушень, які вчиняються особами-корупціонерами. Така позиція зумовлена тим, що важка економічна та політична ситуація в Україні потребує ефективного і налагодженого управлінського апарату. Ще до початку війни в нашій державі корупція була однією з перших і нагальних проблем, які потребували вирішення. На сьогодні в умовах агресивної збройної агресії російської федерації щодо України необхідно налагодити державний механізм регулювання всіх напрямів суспільної діяльності для швидкої відсічі ворога. І почати потрібно саме з характеристики осіб, що вчиняють корупційні кримінальні правопорушення, адже, визначивши їх ознаки, можливо сформулювати напрями профілактики цього виду злочинності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання особливостей запобігання корупційної злочинності та характеристики осіб, які їх вчинили, досліджували такі вчені, як О. Абрамовска, О. Бондаренко, А. Майоров, І. Мезенцева, Д. Михайленко, П. Андрушко, О. Шостко та інші.

Перелічені наукові праці присвячені здебільшого корупційній злочинності й висвітлюють суто корупційні кримінальні правопорушення, у зв'язку з цим досить актуальною в сучасних умовах є потреба наукового дослідженні саме осіб, що вчинили такі кримінальні правопорушення з позиції сучасного стану та праворозуміння зазначеної сфери.

Виклад основного матеріалу. Кримінологічна характеристика особи злочинця є системою рис, що характеризують особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, прояву її суспільного існування і життєвої позиції, що зумовлює або полегшує вчинення кримінального правопорушення [1, с. 31–32]. Саме тому, узагальнюючи доктринальні положення щодо особи злочинця, варто узагальнити, що вона розуміється як система істотних ознак і властивостей соціально-демографічного, морально-психологічного, кримінально-правового та соціально-рольового характеру, які обов'язково притаманні цій особі.

Розглядаючи особу, що вчиняє корупційні кримінальні правопорушення, потрібно особливу увагу звертати на чинне антикорупційне законодавство, адже суб'єктом цих кримінальних правопорушень здебільшого є службові особи.

З огляду на зазначене серед суб'єктів кримінальних корупційних правопорушень І. Мезенцева виокремлює:

– загальних суб'єктів кримінальних правопорушень, передбачених частинами 1, 2 ст. 368-3, ч. 1 ст. 368-4, ст. 369, ст. 369-2 КК України;

– службових осіб – осіб, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом [2]. Відповідно до КК України службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, зокрема присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), а також іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів (статті 364, 368, 368-2, 370 КК України) [6];

– службові особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 364-1, ч. 3 ст. 368-3, ст. 370 КК України);

– особи, що надають публічні послуги – аудитори, нотаріуси, оцінювачі, інші особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, зокрема послуг експерта, арбітражного керуючого, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді (під час виконання цих функцій) (ст. 365-2, ч. 3 ст. 368-4 КК України) [6];

– особи, які працюють на користь підприємства, установи, організації – це ті, які виконують роботу та перебувають з таким підприємством, установою, організацією у трудових відносинах (ст. 354 КК України) [2].

Як уже зазначали, особа злочинця характеризується певними стійкими істотними характеристиками. До таких О. Михайлов відносить: 1) соціально-демографічну (стать, вік, освіта, соціальна належність, матеріальне становище, громадянство, психічне здоров'я); 2) соціально-рольову (функціональну), до якої належить сукупність видів діяльності осіб у системі суспільних відносин як громадянина, члена трудового колективу, сім'янина тощо; 3) морально-психологічну, яка відображає ставлення особистості до соціальних цінностей і виконуваних соціальних функцій [3, с. 100].

Розглянемо особу, що вчиняє корупційні кримінальні правопорушення, за цими ознаками. Під час надання такої характеристики необхідно враховувати особливості вчинення корупційних кримінальних правопорушень та ступінь їх суспільної небезпечності. Суспільна небезпечність зазначених кримінальних правопорушень полягає в тому, що, посягаючи на охоронювані законом суспільні відносини, такі протиправні дії порушують принцип верховенства права, демократичні основи суспільства, перешкоджають здійсненню соціально-економічних реформ, розвитку ринкових відносин та підприємництва. Вказані кримінальні правопорушення підривають авторитет органів державної влади, ставлять під сумнів законність реалізації повноважень їхніх службових осіб і завдають істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб.

Для соціально-демографічного рівня характеристики особи злочинця береться до уваги вік, стать, освіта, матеріальне становище тощо. Як зазначає М. Кондрашков, вікові особливості відображають результат соціальних змін особистості [4, с. 160]. Переважна більшість кримінальних правопорушень цієї категорії вчиняється у віці 30–35 років. Як правило, на відповідальні посади з певним обсягом повноважень призначаються особи, які мають необхідний стаж роботи. В окремих осіб досить часто складається хибне враження щодо можливості використання їх посади та повноважень для задоволення особистих інтересів або інтересів інших осіб. Водночас надання неправомірної вигоди може бути здійснено будь-якою особою незалежно від посади, яку вона обіймає. Саме тому в більшості випадків вчинення корупційних кримінальних правопорушень здійснюється саме молодими людьми.

Враховуючи трансформацію суспільних відносин та реалізацію гендерної політики, корупційні кримінальні правопорушення вчиняються як особами чоловічої, так і жіночої статі. Підписання Україною ряду міжнародних документів, а саме: Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією та Додаткового протоколу до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією, – зобов'язали до прийняття ряду законів, спрямованих на удосконалення чинного кримінального антикорупційного законодавства. Бажання України наблизитись до стандартів міжнародного співтовариства у сфері протидії та запобігання корупції втілилось у прийнятті законів України від 7 квітня 2011 року № 3206-VI «Про засади запобігання та протидії корупції» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення». Ці законодавчі акти суттєво змінили систему відповідальності за кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності, що зі свого боку розширило коло суб'єктів корупційних кримінальних правопорушень. Більше того, кількість жінок у сфері освіти, медицини, а останнім часом і державної служби, зокрема на відповідальних посадах, зростає [2].

Зважаючи на вимоги гендерної політики, на посади почали призначати більше жінок, відповідно, питома вага їх у структурі корупційної злочинності значно зросла (36 %). Проте, аналізуючи дані офіційної статистики, у цій структурі досі переважають чоловіки (64 %) [7].

Варто зазначити, що досить часто суб'єктів корупційних злочинців називають «білокомірцевими злочинцями» з огляду на те, що ці особи мають високий рівень освіти (вища освіта), інтелекту та особистої культури. Перебування на відповідних посадах вимагає не лише такого рівня знань, а й постійного його удосконалення. Рівень офіційних доходів такої категорії злочинців не відповідає рівню проживання; у більшості випадків це матеріально забезпечені люди.

Соціально-рольова характеристика осіб, що вчиняють корупційні кримінальні правопорушення, передбачає виконання особою певної соціальної ролі. Так, у кримінології доцільно виходити з нормативного розуміння ролі. Соціальна позиція, на думку О. Колба, це комплекс відносин у соціальному середовищі (системі). Кожній соціальній позиції відповідає сценарій ролі, що одночасно контролює три групи суб'єктів (держава та її офіційні приписи, суспільство та неправові соціальні норми, не офіційні суспільні структури та неписані правила поведінки, соціальні очікування) [5, с. 48]. Особливістю корупційних злочинців є те, що вони, перебуваючи на певних посадах, за допомогою отримання неправомірної вигоди бажають мати вище становище на роботі, суспільстві, і таким злочинним способом реалізують свої бажання.

Що стосується морально-психологічної складової суб'єкта вчинення кримінального правопорушення, то вона обумовлена тим, що в кожної особи злочинця є свої ціннісні орієнтири, моральна та правова свідомість. І такі характеристики у кожної особи є різними. Особа характеризується громадянською психологією (ставлення до суспільства, держави, ідеологічний і політичний світогляд), що виявляється в

суспільній діяльності; трудовою психологією (ставлення до праці), що виявляється в професійній діяльності; побутовою психологією (ставлення до родини, дозвілля) й відповідною поведінкою; правовою психологією (ставлення до закону, правопорядку, правоохоронних органів) й адекватними їй вчинками, зрештою, психологією «Я» (самооцінки, «самосвідомості») [3, с. 100].

Морально-психологічна складова особи злочинця включає мотиви та цілі кримінально протиправної поведінки. У зв'язку з цим у кримінології виокремлюють типологію осіб, які вчиняють кримінальні корупційні правопорушення.

До першого типу суб'єктів вчинення кримінального правопорушення належать особи, які займають високі посади у державних органах та відповідальне становище. Велика сфера повноважень надає їм відчуття вседозволеності та впливовості на будь-які суспільні відносини. Насамперед такі особи зловживають владою або службовим становищем, одержують неправомірну вигоду тощо. Вольові якості таких осіб дають їм можливість розглядати свою посаду не як обов'язок виконання покладених на них повноважень, а як засіб до незаконного збагачення [2].

Другу групу осіб представляють злочинці, які працювали на користь підприємства, установи, організації та виконували роботу і перебували з таким підприємством, установою, організацією у трудових відносинах. Такі особи у більшості випадків не займають відповідальне становище на роботі, зазвичай є простими виконавцями в органах державної влади, але, виконуючи посадові обов'язки, вони також можуть вчиняти кримінальні корупційні правопорушення. Сюди можна віднести сферу надання освітніх послуг, медицину тощо.

Як окрему групу суб'єктів вказаних кримінальних правопорушень, виокремлюють осіб, які надають публічні послуги – аудитори, нотаріуси, оцінювачі, інші особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, зокрема послуг експерта, арбітражного керуючого, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді (під час виконання цих функцій).

Віднедавна в Україні внесено зміни до кримінального законодавства щодо відповідальності вищевказаних осіб за корупційні кримінальні правопорушення. Їх діяльність зазвичай відрізняється від тих посадових осіб, які виконують свої повноваження на постійній чи тимчасовій основі в органах державної влади чи місцевого самоврядування, але особливості їх діяльності також передбачають можливість зловживання ними для отримання неправомірної вигоди [2].

До четвертої групи осіб варто віднести осіб, які не обов'язково займають відповідальне становище чи посаду, але внаслідок свого матеріального становища можуть набути для себе певні переваги, блага або послуги, які за законом їм не належать, через надання неправомірної вигоди тим особам, до компетенції яких належать зазначені вище питання. Це злочинці так званого корисливого типу.

До п'ятої групи належать суб'єкти корупційних кримінальних правопорушень, яким притаманний правовий нігілізм. У таких осіб виробилося хибне розуміння щодо залагодження своїх проблем. Як правило, їм легше надати неправомірну вигоду для

отримання певного результату, ніж виконати усі обов'язкові, передбачені законом процедури для цього.

Висновок. Отже, під кримінологічною характеристикою осіб, що вчиняють корупційні кримінальні правопорушення, варто розуміти систему цілісних стійких ознак, властивостей та особливостей соціально-демографічного, морально-психологічного, соціально-рольового характеру, які притаманні і повністю відображають особу, що вчиняє корупційні кримінальні правопорушення.

На основі аналізу наукових праць та офіційної статистики сформульовано кримінологічний портрет особи, що вчиняє корупційні кримінальні правопорушення – це чоловік 30–35 років, що здебільшого займає відповідальне становище на державній службі, має вищу освіту, високий інтелект, постійно удосконалюється, нівелює важливість правових та моральних норм, є психологічно стабільним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кудрявцев В. Н., Кондрашков Н. Н., Лейкина Н. С. Личность преступника / под ред. В. Н. Кудрявцева. М.: Юридическая литература, 1975. 270 с.

2. Мезенцева І. Кримінологічна характеристика особи корупційного злочинця. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 3. С. 65–71. URL: http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/3-2015/mezenceva.pdf (дата звернення: 05.06.2022).

3. Михайлов О. Є., Горбань А. В., Міщук В. В. Кримінологія: навч. посіб. К.: Знання, 2012. 565 с.

4. Кондрашков Н. Н. Количествинные методы в криминологии. М.: Юридическая литература, 1971. 210 с.

5. Колб О. Г. Кримінологія і соціальна профілактика злочинів у виправних установах: навч. посіб. Луцьк: РВВ «Вежа»; Волинський державний університет імені Лесі Українки, 2007. 400 с.

6. Кримінальний кодекс України: Закон від 5 квітня 2001 року № 2341-III. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення: 05.06.2022).

7. Про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення: офіційний сайт Офісу Генерального прокурора. URL: https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2 (дата звернення: 05.06.2022).

REFERENSES

1. Kudryavtsev V. N., Kondrashkov N. N., Leikina N. S. The identity of the offender / Under. ed. V. N. Kudryavtseva. M.: Yuridicheskaya literatura, 1975. 270 s.

2. Mezentseva I. Criminological characteristics of a corrupt criminal. *Scientific Journal of the National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine*. 2014. № 3. P. 65–71. URL: http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ chasopys / ua / pdf / 3-2015 / mezenceva.pdf (access date: 05.06.2022).

3. Mikhailov O. E., Gorban A. V., Mishchuk V. V. Criminology: textbook. way. K.: Knowledge, 2012. 565 p.

4. Kondrashkov N. N. Quantitative methods in criminology. M.: Yuridicheskaya literatura, 1971. 210 s.

5. Kolb O. G. Criminology and social prevention of crimes in correctional facilities: textbook. way. Lutsk: RVV "Tower"; Lesya Ukrainka Volyn State University, 2007. 400 p.

6. Criminal Code of Ukraine: Law of April 5 2001 № 2341-III. Database "Legislation of Ukraine" / Verkhovna Rada of Ukraine. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

7. On persons who have committed criminal offenses: the official website of the Office of the Prosecutor General. URL: https://gp.gov.ua/en/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2 (access date: 05.06.2022).

V. Topchiy, S. **Zadereiko. Characteristics of a person committing corruption criminal offenses**

The article describes in all respects a person who commits corruption offenses. The relevance of the chosen research topic is due to the fact that in recent years many domestic laws have been adopted aimed at adapting anti-corruption criminal legislation to international standards. This is due to the social danger of acts related to the provision and receipt of illegal benefits and the spread of corruption in a transitional period of social development. At the same time, combating corruption requires a comprehensive study of this illegal phenomenon.

This is especially true of the process of forming areas for the prevention of criminal offenses committed by corrupt individuals. This position is due to the fact that the difficult economic and political situation in Ukraine requires an effective and well-established management apparatus. Even before the war in our country, corruption was one of the first and most pressing problems that needed to be addressed. Today, in the conditions of aggressive armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, it is necessary to establish a state mechanism for regulating all areas of public activity in order to quickly repel the enemy. And it is necessary to begin with the characteristic of the persons committing corruption criminal offenses, after all, having defined their signs, it is possible to formulate directions of prevention of this kind of crime.

The purpose of the article is to analyze the doctrinal provisions, official statistics and the formation on this basis of the criminological characteristics of the person who commits corruption offenses.

Research methods: in the process of writing a scientific article the following methods were used: dialectical – to learn about certain processes, phenomena (in particular, in defining the concept of "criminological characteristics of persons who committed corruption offenses"), statistical – when analyzing official data on persons who committed a corruption criminal offense; systemic – when considering the typology of corruption criminals on moral and psychological grounds, etc.

The criminological characteristics of persons committing corruption offenses should be understood as a system of integral stable features, properties and characteristics of socio-demographic, moral and psychological, socio-role nature, which are inherent and fully reflect the person committing corruption offenses.

Based on the analysis of scientific work and official statistics, a criminological portrait of a person committing corruption offenses is formulated – a man 30–35 years old, most of whom hold a responsible position in the civil service, have higher education, high intelligence, constantly improving, leveling the importance of legal and moral norms are psychologically stable.

Keywords: *corruption criminals, characteristics of the offender, corruption criminal offense, socio-demographic characteristics, moral and psychological characteristics, socio-role characteristics, corruptionist, crime.*

Стаття надійшла до редколегії 14 червня 2022 року

Наукове видання

ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС

Науковий журнал
2022. Випуск 1 (8)

НАД ВИПУСКОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Відповідальний за випуск	**Бодунова О. М.**
Редактор-коректор	**Грабарчук М. М.**
Технічне редагування та комп'ютерне верстання	**Лисенко О. В.**

Підп. до друку 19.07.2021. Формат 75 × 108/16.
Ум.-друк. арк. 9.7. Обл.-вид. арк. 9.9.
Тираж 300 пр. Зам. № 1021.

Видавець і виготовлювач
Університет державної фіскальної служби України
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська обл., 08201
38(097)437-85-39
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої діяльності до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукці Серія ДК № 5104 від 20.05.2016